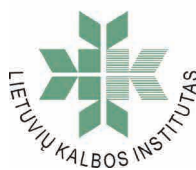

LIETUVIŲ ŠNEKA ĮŽENGĖ Į ELEKTRONINĘ ERDVĘ

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS
UNIVERSITETAS

ŠIAULIŲ
UNIVERSITETAS

BAIGIASI 2015 METAI. LIETUVIŲ ŠNEKA ŽENGĖ PIRMĄJĮ ŽINGSNĮ Į ELEKTRONINĘ ERDVĘ

Laikraščiai *Lietuvos žinios* ir *Ūkininko patarėjas* prašeko lietuviškai. Nuo 2015 metų lapkričio mėnesio šių laikraščių tekstus, matomus internete, galite klausyti lietuviškai skaitomus balsu.

Aklieji, dirbantys kompiuteriais, girdi taisyklinga lietuvių šneka nusakomus vaizdus, kurie rodomi jų kompiuterių ekranuose.

Moksleiviai, šnekėdami su kompiuteriais lietuviškai, pradeda mokytis pažinti ląstelės sandarą, susipažinti su UNESCO globojamu pasaulio kultūros paveldu.

Kompiuterinis lietuviškas balsas vadovavo Lietuvos nacionalinio dramos teatro tarptautinio festivalio *Sirenos* 2014 ir 2015 metų spektakliams *Remote Vilnius* (Nutulęs Vilnius).

Žmonės, stokojantys gebėjimų bendrauti vieni su kitais, gali mokytis jų įgyti pasitelkę lietuviškai šnekančius ir lietuvių šneką atpažįstančius kompiuterizuotus įrankius.

Besimokantieji lietuvių kalbos gali mokytis, kaip taisyklingai išarti įvairių ekrane rodomų daiktų lietuviškus pavadinimus.

Kiekvienas žmogus, būdamas bet kurioje pasaulio vietoje, pasitelkęs internetą, gali išgirsti, kaip turi būti lietuviškai taisyklingai tariamas naujažodis.

Šioms priemonėms įgyvendinti buvo sukurta speciali infrastruktūra: lietuvių šnekos atpažintuvai, lietuvių šnekos sintezatoriai – skaitantys elektroninius tekstus vyriškais ir moteriškais balsais bei lietuvių šnekos garsų įvairovės duomenų saugykla – garsynas, kuriame pateikiami duomenys, aprašantys lietuvių šnekos pavyzdžius šnekos garsų abėcėlės simboliais – fonemomis.

Tai pirmieji lietuvių šnekos žingsniai elektroninėje erdvėje.

Kur gi, sakau, pasaulyje yra tokia tauta, tokia prasta ir niekinga, kad neturėtų šių trijų savų ir tarsi įgimtų dalykų: tėvų žemės, papročių ir kalbos? Visais amžiais žmonės kalbėjo savo gimtąja kalba ir visados rūpinosi ją išlaikyti, turtinti, tobulinti ir gražinti. Nėra tokios menkos tautos, nėra tokio niekingo užkampio, kur nebūtų vartojama sava kalba.

Ne žemės derlumu, ne drabužių skirtingumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tautos, bet daugiausia išlaikydamos ir vartodamos savo kalbą, kuri didina ir išlaiko bendrumą, santaiką ir brolišką meilę.

Kalba yra bendras meilės ryšys, vienybės motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas. Sunaikink ją – sunaikinsi santaiką, vienybę ir gerovę.

Mikalojus DAUKŠA, *Postilė*, 1599 metai.

Kalba, kuri nepasklis elektroninėje erdvėje, greitai taps nevartojama.

David BROOKS, *Microsoft strategas*, 1999 metai.

Jiems duris į elektroninę erdvę pravėrė Vilniaus universiteto informatikai ir filologai, dirbdami kartu su Lietuvos edukologijos universiteto, Lietuvių kalbos instituto, Šiaulių universiteto specialistais, įgyvendinę projektą LIEPA – Lietuvių šneka valdomos paslaugos.

Tokiems darbams dirvą parengė anksčiau ne vienerius metus vykdyti moksliniai tyrimai. O pati idėja gimė neatmenamais 1967 metais. Tuomet žurnalas *Jaunimo gretos* 1967 Nr. 1 rašė:

KODĖL ŽMONĖMS REIKIA ŠNEKĖTIS SU KOMPIUTERIAIS?

Žmonės, kaip ir gyvūnai, siekdami išgyventi, išlikti, būti sotūs, saugūs, galintys pratęsti savo giminę, gyventi geriau, maloniau, patogiau nuo neatmenamų laikų telkiasi į būrius, grupes, bendruomenes. Norint sustiprinti būriuose susitelkusių žmonių galią ir komfortą, reikėjo užtikrinti glaudžią, operatyvią, patogią, taupią jos narių sąveiką, padedančią netrukdomai veikti įvairiomis aplinkybėmis.

Gyvendami **oro erdvėje** žmonės sukūrė šiam tikslui patogų ir galingą sąveikos, bendravimo įrankį – **šneką**. Šnekėdami žmonės gali bendrauti, keistis informacija perduodami ir gaudami ne tik paprastas mintis, nurodymus, komandas, bet ir keisdami sudėtingomis mintimis, žiniomis, perduodami savo nuotaikas, jausmus, girdėdami, ar su savais, ar svetimais bendrauja. Galima žinias vienas kitam perduoti šnabzdant – taip, kad aplinkiniai jų negirdėtų. Šnekėdami žmonės gali bendrauti šviesoje, tamsoje, būdami greta, už kelių ar kelių dešimčių metrų, net ir vienas kito nematydami, netrukdydami dirbti. Bendraujant šnekantis nereikia jokių papildomų priemonių: nei popieriaus, nei

lzinios.lt/lzinios/Kultura-ir-pramogos/n-narmontaites-pozityvumo-pamokos/213750

Lietuvos žinios

LIETUVA KOMENTARAI PASAULIS KULTŪRA LŽ REKOMENDUOJA EKONOMIKA

*Istorija *Lietuva be „balvonų“ *Žmonės *Gimtasis kraštas *Mokslas ir švietimas *Trasa *Kelionės *Kon

Kultūra

N. Narmontaitės pozityvumo pamokos

Rasa PAKALKIENĖ
rasa.pakalkiene@lzinios.lt

2015-12-07 06:

4:57

„Man labai patinka, kai žmonės juokiasi“, – per kūrybos vakarą pristatydama iškart dvi savo knygas sakė aktorė Nijolė Narmontaitė.

Žinomos scenos meistrės N. Narmontaitės knygų pristatymo vakarą nuspalvino linksmy istorijų pasakojimai su vaidybos, dainavimo ir muzikavimo intarpais | salę vos tilpę žiūrovai daug juokėsi, šiek tiek graudinosi, pritardami ir patys dainavo.

N. Narmontaitės kūrybos vakaras ir dviejų knygų „Aktorai,

Aktorė Nijolė Narmontaitė publiką užirėtė gera nuotaika. Alinos Ožič (LŽ) nuotrauka

1 pav. Lietuvos žinios. Norėdami klausytis straipsnio balsu, paspauskite trikampį mygtuką, kuris šioje iliustracijoje pažymėtas raudonu apskritimu.

rašalo, pieštukų ar kt. Reikia tiktai mokėti šnekėti savo bendruomenės kalba bei girdėti ir suprasti, ką kiti šneka.

Tačiau šneka, galinga ir patogi bendravimo priemonė, veikia tiktai **oro erdvėje**. Be to, žinias vienas kitam galime perduoti tik tuomet, jeigu tarp bendraujančiųjų atstumai yra palyginti nedideli – metrai ar dešimtys metrų.

Tobulindami tarpusavio bendravimo priemones žmonės pasitelkė **elektroninę erdvę**. Dabar, būdami elektroninėje erdvėje, žmonės gali šnekėti būdami vienas nuo kito nutolę tūkstančius metrų, tūkstančius kilometrų ar dar toliau. Naudojamos elektroninio ryšio priemonės: telefonai, radijas, televizija, internetas.

Ieškodami naujų būdų tapti dar galingesniais, konkurencingesniais, tobulindami savo veiklą žmonės sukūrė kompiuterius, informacijos apdorojimo-perdirbimo, kaupimo, saugojimo, sklaidos įrankius. Atsirado įvairios paskirties išmanieji prietaisai, išmanūs daiktai, robotai. Dėl spartaus elektronikos ir informacijos apdorojimo priemonių ir metodų progreso kompiuteriai mažėja, darosi patogesni. Kompiuterių galimybės panašėja į žmonių galimybes. Reikia jas geriau naudoti. Verta daryti kompiuterius geresniais pagalbininkais,

partneriais, naujo tipo darbuotojais, nes jie yra kruopštūs, kantrūs, darbštūs, greit dirbantys, nepavargstantys, nestreikuojantys (kol kas). Išmokus kompiuterius, išmaniuosius prietaisus, robotus bendrauti šnekant, darbas su jais bus ir našesnis, ir patogesnis.

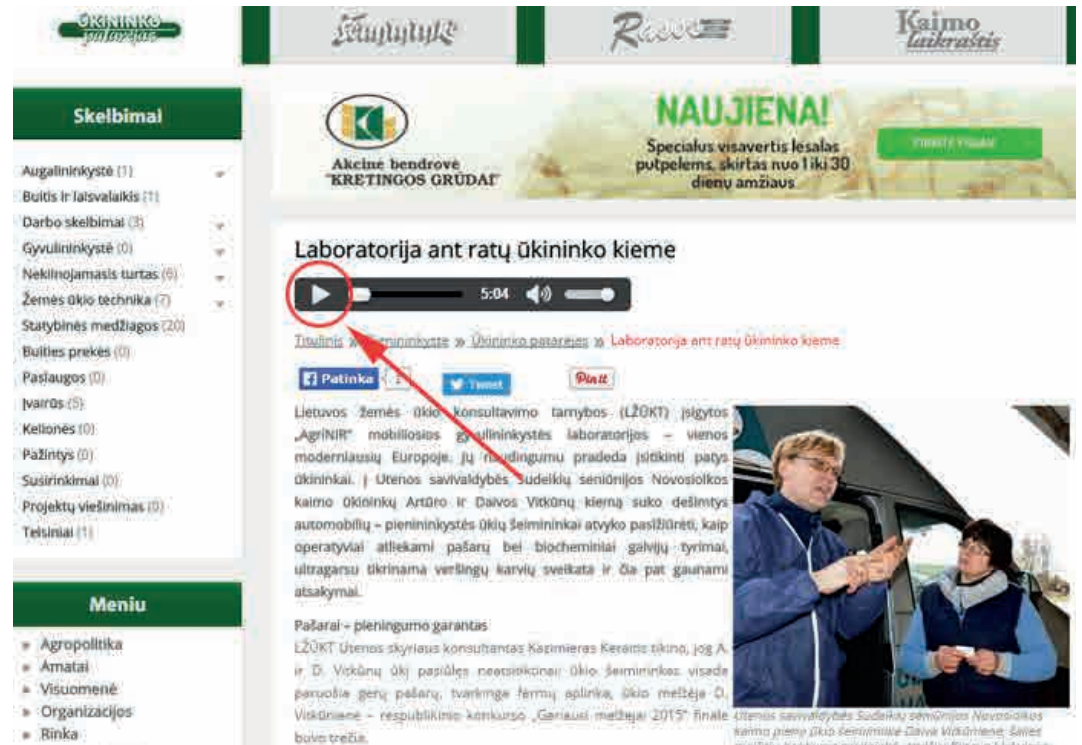
Galime pasidžiaugti, kad užbaigus projektą LIEPA, pirmieji ledai, kuriant kompiuterius, galinčius pradėti bendrauti su žmonėmis, šnekančiais lietuviškai, jau pralaužti.

Daugiau ir detalesnės informacijos apie projektą LIEPA galima rasti internete <https://LIEPA.raštija.lt> bei soc. tinklalapyje Facebook <https://www.facebook.com/SnekantiLIEPA>.

TAČIAU TAI TIK DARBŲ PRADŽIA

Svarbu tęsti lietuvių šnekos padėties elektroninėje terpėje stiprinimo darbus. Reikia sukurti priemones, sudarančias sąlygas bendrauti su kompiuteriais lietuviškai vartojant bent kelis tūkstančius žodžių. Būtina sukurti priemones, kad galėtume dirbti šnekėdami lietuviškai ne tik su stacionariaisiais kompiuteriais, bet ir nešiojamaisiais kompiuteriais, planšetiniais kompiuteriais, išmaniaisiais

2 pav. Ūkininko patarėjas. Norėdami klausytis straipsnio balsu, paspauskite trikampį mygtuką, kuris šioje iliustracijoje pažymėtas raudonu apskritimu.

mobiliaisiais telefonais, išmaniaisiais laikrodžiais ir daiktais, naudojančiais įvairias operacines sistemas, pavyzdžiui: *Windows, Linux, Android, iOS*. Reikia pasirūpinti sumažinti aplinkos įtaką šnekos atpažinimo patikimumui. Taip pat svarbu pasirūpinti parengti žmonių pritraukimo metodines priemones, skatinančias naudoti naujausius lietuvių šneka valdomus įrankius gerinti savo veiklos produktyvumą ir kokybę, puoselėti gyvenimo patogumą, užtikrinti socialinės atskirties mažinimą. Reikia sukurti židinių tinklą pasitelkiant Lietuvos bibliotekas ir jų darbuotojus, internetą, atveriantį galimybes Lietuvoje ir užsienyje gyvenantiems žmonėms (įvairaus amžiaus, iš įvairių vietovių, įvairų išsilavinimą turintiems) patogiai įgyti įgūdžius naudoti lietuvių šneka valdomus įrankius.

Taip veikiant lietuvių šneka klestės elektroninėje terpėje kartu su kitomis pasaulio šnekomis.

Prof. Laimutis TELKSNYS